

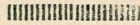
Пізніше довідався, що на горбку, попри який ми переїздили, в кам'яній огорожі стояло ціле стадо довгорогих бесарабських волів, — на продаж.

Один із громів луснув між них, якраз у ту хвилину, коли ми переїздили туди. Воли розірвали мур, пустилися на дорогу і змели нашу валку у пропасть.

Чудо Боже, що тільки на каліцтві скінчилося і що ніхто не погіб. Я вийшов ціло. Навіть не потовкся дуже.

З тої пори більше ніж пів сотні літ минуло. Ой, більше! А скільки води поплило глибоким руслом Серету? Ціле море! З нашої валки і сліду не стало. З товариства також, бо я був наймолодший.

Наш театр не грає вже ані „чортівського млина“, ані „Дон Хуана“. Актори не скачуть через оркестру на салю. Гадаю, що й по стайнях уже також не грають. Але не знаю, чи на їх виставах буває стільки людей, як тоді. Невжеж постарілася наша Мельпомена?

Наталія Королева.

1313 *).

...„Той був душоубцем з-почину і в правді не встояв“...

Св. Йоана, VIII

Четверта заповідь.

— Тут тобі не жити, не жити!
Християнської крові не пити,
Кісток не сушити,
Хрещеної душі не вялити!

Згинь! Згинь! Згинь! Пропади!..

Здавалось, що жебрущий Абель йшов не з власної волі, а інша, міцніша за його бажання сила підштовхує його вперед. І від того, що його щось пхало, Абелеві нерозмірно довгі руки вимахували над великою головою, мов крила вітряка. Зморшене, безбороде й безброве обличчя судомили корчі: хвороба Св. Віта шарпала й кидала на всі боки розгвинчене в суглобах тіло каліки.

Дош, прудкий і злісний, що зірвався раптом з чиста-ясна, заливав жебрака й ткав перед ним густу заслону з водяної мережі. Та ж Абель все йшов уперед, чвакаючи стоптаними постолами, з яких при кожному кроці виливалась цівками вода крізь дірки в передках. Абель сковзався, коливався, як тростина під

*) Цим оповіданням зачинаємо друк новісти „1313“ з часів середньовіччя, в якій кожний розділ творить окрему цілість. *Ред.*

вітром, смикав собою й зникав на мить, падаючи в болото. Але за хвилину виринав знову, мов корабель у розбурханих хвилях.

Та видко все це не впливало на його настрої: він то белькотав йому одному зрозумілі слова, то знов виводив пісню-закляття на адресу диявола. І тоді слова, котрі в розмові ніяк не хотіли злітати з Абелевих тремтячих уст, в пісні виходили не замикувати й кожному зрозумілі. „Згинь, згинь, згинь! Пропади!“ — покривав його голос шарудіння дощу по листях.

Абель не мав свого постійного осідку, а жив у вічних мандрах по всій околиці Гюнтерсталою. Його здивували тут і там, чули його закляття й пісні, але мало хто бачив, як жебрак сидів чи спав: і вдень, і вночі його зустрічали в ході, немов би він ніколи не спинав свого руху по знайомій землі. Тепер вже довгий час блукав Абель довкола „Старого замку на шпичаку“, що з незапам'ятних часів стояв на шпилі серед Шварцвальдських скель і належав лицареві Анклітценові.

Сьогодні Абель потребує достукатись в самий замок, міцний, нездобутний, але ще за-дня ясно-ясно освітлений зсередини. з його розчинених вікон лунає широко-далеко довкола веселий гармідер бенкету: гучні музики, жартобливі зойки, п'яні пісні й різкий, як блискуча мідь голос мисливського рогу. Громовиця перешкодила призначеному полюванню, й веселе товариство, не гаючи марно часу, засіло за довгі столи. Сказано бо: „за столом сидючи, не постарієш“.

Навіть і віддалені частини замку, де вояцтво, собакарі, челядь, — залиті і там всі гучними вигуками бенкету. Гармідер просмоктується й крізь зачинені дубові двері рогової вежі, де, мов чужинець, живе в батьківській оселі єдиний Анклітценів син Константин.

— Ви ж бо не духовна особа й Богові не склали чернечих шлюбів. Чому ж ви не хочете вчинити панові лицареві по волі? Ну, чому?.. Пішли б, побавилися б гарненько. Радив би я вам щиро, — розважно умовляв Константина замковий капелян.

Юнак мовчки майстрував біля спіднього краю велитенського портрета, що висів на стіні проти його столу. Він не обертаявся на слова капелянові, яких при звичаївся не чути ще з дитинства, а часами відступав від образу й тихо, без слів неначе розмовляв з ніжною жінкою, що була не досить майстерно намальована на полотні. Її негарне обличчя — напрочудо біле, мов з крейди; рука, що тримає кругленьку, як яблучко, троянду — неначе порцелянова. Але на цім неживим тілі цілком певно живуть трагічні, притягаючі очі. Прозорі, глибокі, іскристі вони дивляться з невимовним сумом і світять темно-фіяловим відблиском. Мов два аметисти.

Нарешті, Константин видимо задоволений працею, відкладає щемки, ще раз оглядає портрет і підходить до вікна. Спершись на лутки, вдивляється в чорні, пошматані вітром хмари. Це ж не хмари, а вороні коні, що прудко женуть над землею. От би ско-

чити на котрогось і втекти від цих нудних навчань та порад! І юнак чує, як громовиця, що вже майже затихла за вікном, наростає в його серці. Бо ж справді, той безбарвний голос, той дурний рух — раз-у-раз мняти собі руки, немов вони перемерзли, роздратує хоч кого. Щоправда, Константин знає, що лише зі страху перед його батьком переконає його капелян іти на бенкет. В душі ж цілком поділяє Константинів несмак до батькових гостей, грубої п'ятики, розбишацьких розваг, бо ж капелян-єдиний Константинів приятель в цім темнім, студенім замку.

Та чого варті приятелі, що з переляку дають брехливі навчання? А особливо — цей, що, мов з казальниці, може говорити без кінця й краю?

— Хто промарнує весну свого життя, гірко на осінь днів своїх жалує...

Константин має добру пам'ять і ясно пригадує, що перед кількома днями на тім же місці капелян говорив:

— Хто регіт посіє на весні днів своїх, сум і порожнечу збере на осінь життя свого.

Константин прикушує губу й переходить до столу. Вдивляється в пописані аркуші, намагаючись „бути неприсутнім“ в покою й непомітно затикає собі пальцями вуха, підпершись руками. Та подих вітру заносить в кімнату грізні закляття Абелеві:

— Згинь! Згинь! Згинь!

Каліка вже видерся на самий шпиль і вигукує під Константиною вежею. Що він кричить? — І юнак відтулює вуха.

— ...не слід уникати пристойних розваг в товаристві однолітків лицарського стану...

Морський шквал гніву налітає на Константина. „Анклітценовський“ гнів, який сліпить, глушить, полонить, іскрами сипле з очей й велить убити. І високим, мов жіночим, зойком виривається з поблідлих уст:

— Дайте мені спокій з вашими чортячими приятелями...

Але, як вирвався верескливий покрик, злість враз опала, як вода, що знайшла вихід. Кинув молоток на стіл і, тремтячими руками, почав розпалювати в горні.

Капелян, тручи собі руки, мняким котячим кроком похажав попід стіною великої лябораторії й приглушеним голосом сам собі мимрив щось під ніс. Він чекав, поки Константин цілком охолоне й звернеться до нього перший. І не помилився: юнак повернув голову до пан-отця й, не встаючи з колін, на які став був, щоб зручніше розпалювати, спокійно промовив:

— Ви ж знаєте, що вони самі, оті мудрі однолітки, мене уникають.

— Бо ж бачуть вашу до них неприязнь...

— Скажіть: бо ж бояться моїх книжок, горна, реторт.

Капелян розклав руки:

— Не хочу, Боже борони, нікого не хочу осуджувати, але тепер такі часи, що... починається вченим горном, а кінчається... так, що й смаженим запахе...

Щось зашаруділо за дверима. Константина знову враз обняв гнів :

— А, до біса! Входить по людському, а не підслухуйте, як шпиги! — гукнув він до прихожого, наперед знаючи, що це — якийсь новий посланець по нього від п'яного батька чи гостей.

Увійшов шашек Лекерле.

— Не жартуйте, молодий пане, — промовив Лекерле цілком поважно. — Не жартуйте сьогодні, бо нині один з „лихих днів“ пана лицаря.

Сказав і спустив до долу очі. Мав такі, що ніколи не показували ні сміху, ні обурення, але непереможну певність в своїй силі. Лекерле це добре знав і користав зі своїх очей в трудних випадках життя, як заклинач гадів для притримання ворожого проти себе наміру. Ніби думаючи в голос, Лекерле додав:

— Щойно винесли Ганса Кучерявого з переломаним плечем. Подав не те вино: й гірко заплатив за помилку.

Капелян зідхнув і перехрестився:

— Улюблений слуга пана лицаря! Ох, Боже, Боже!

— Улюблений, — притакнув шашек.

Константин смикнув собою й заметався по покою.

— Лекерле! Ну, скажи ти, ти — розумний...

— Пане! Мені платять за дурість, а не за розум...

— Ні, лиши. Без дотепів, поважно...

— Вибачте, — перепинив юнака шашек, — без довгих слів: Хотите спокою у більшому, — мусите вступитись в малому. Здавить серце й негайно йдіть додолу, поки не пізно. Побавтеся з синівського обов'язку, — додав з іронією.

Константин глянув на свої приладдя, махнув рукою й оправив волосся.

— Ох, камню філософів! Як я ще далеко від тебе!

— Камінь філософів є лише метафора, — радо вскочив знову в розмову капелян — в дійсності це ж бо — скарби духові: покора родителям, терпелівість та відданість волі Божій. І скарби ці в нас самих...

— Молодий пане, не відповідайте, — сказав шашек, — лише махніть рукою, бо ж в таким положенні — найліпше махати руками, що ми всі тут і робимо. Я ж лише додаю, — обтрусив він на колінах юнака скіпочки, що прилипли при розтоплюванні горна, — що найбільший скарб, котрий є в нас самих, це уміння володіти волею, але чужою, щоб без перешкод робити свою. — Підемо!

— Згинь собі, пропади.

А до мене не ходи!

— в хвилевій павзі долетіло до вікна Абелеве заклинання. Константин глянув у вікно й гукнув до каліки. Той витяг до юнака руки й почав пританцьовувати на місці, як мале ведмежа. Жебрак дуже любив молодого пана, котрий не дозволяв кривдити дурника, памятаючи, що він — лицар і оборонець безсилий.

— Що ти їв сьогодні?

— Ма-ли-ну! — відспівав Абель.

— А ще що? Хліб їв?

— Ма-ли-ну!

— Ну, то піди купи собі хліба. В замок тебе вже не пустять! — і юнак кинув жебракові гаманець. — Лови!

Кинув зручно, бо за хвилику Абель вже гукав:

— Вже маю. Маю!

— Покиньте, пане. Ходім — повторив Лекерле. — Там чекають.

— А перебратись?

— Добре буде й так. Не зволікайте.

Далеко за лісами, як переливчаста перлина на матово-срібну миску, впав удар великого дзвону. Другий, третій... попливли у вогкому повітрі, легко коливаючись, білі лебеді. Вечірний Angelus.

Константин перехрестився, шашек також похилив голову, зірвавши з неї свій блазенський каптур, тихо й побожно відповідаючи капелянові, який відмовляв перші слова молитви. Але в ту тишу вірвались звуки важких кроків, брязчання зброї й все наростаючий галас: немов знову повертала громовиця, лише надходила не з неба на землю, а з долини підносились вгору по сходах.

— Спізнились ми, неначе без жадної досади — промовив Лекерле. — Тримайтесь же пане: буде хуртовина!

„Засов“! — мелькнуло в думці Константина. Але враз ізгадав, що перед кількома днями батько звелів познімати всі засови в його вежі, щоб можна було без затримок контролювати його працю й наглядати за способом його життя.

Дубові двері гучно вдарились об одвірок й на порозі зявилась кремезна постать Анклітцена. За ним посипались в лабораторію різні люди: зацні й простіші гості, свої мисливці, жонглери, музиканти, „забавні дівчата“, лютнистки, співачки.

Капелян обережно протискувався попід стінкою між тими, що все входили. Одна з жінок зачепила його вільним жартом і вхопилась за мосяжну клямку біля дверей, чаруючи проти шкідливого впливу зустрічі з попом. Лицар Зігварт з Геленталю, Анклітценів другяка й союзник, перегородив капелянові дорогу:

— Куди ж? Куди? — питав він, витираючи собі пітне обличчя вишиваною хустинкою. Зігвартові при всіх умовах було дуже парко.

— Покинь! Покинь мого „Пілата“ — озвався жартом Анклітцен в оборону капеляна, що ніяково посміхаючись мняв, немов умивав руки. — Він же при всяких обставинах вміє тільки „вмивати руки“. Най біжить... туди його головою й повернувся до сина:

— Годі вже тобі сидіти, мов сич у дуплі. Хіба ж на те дав тобі Господь життя молоде, щоб заглиблюватись у старі книги аж до смерті, туди його головою?! Як не чиниш добра, принаймні можеш грішити...

— Істино! — згодився Зігварт.

— А що твоя пиха не дозволила тобі знизитись додолу, до нас, — то ми вже самі піднеслись до тебе, нагору... туди його головою!

— Ergo bibamus! — закінчив Зігварт і витер чоло. — Хіба не однаково, де пити? Аби було що! Амінь.

Старий господар вгруз у фотель перед Константиновим столом. Поважніші гості посідали, на чому могли. Решта стояла.

Анклітцен був на свій вік дуже міцний і кремезний, як дуб з його безмежних лісів. Тільки що колишня рана у вязи, яку дістав на турнірі, не дозволяла йому підносити вгору голову. Тому голова, примусово схилена додолу, та звязаний з тим погляд з-під брів, робили старого лицаря подібним до пораненого вовка.

Він поклав лікті на стіл, але купа синових книжок та записів перешкодила руці, й лицар змахнув книжки на підлогу, як пилюку. Константин зробив рух вперед — і це напевне вже викликало б сварку, — коли б іскри його гнівного погляду не впали в сталеві, фасцинуючі шашкові очі, котрі й привязали юнака до його місця. Він закусив губу й лишився нерухомий.

Анклітцен знизав плечима й оглянув присутніх.

— От, так синаша! Щоб йому батько не говорив, воно ж мовчить тобі, мов зарізане! Порадь хоч ти, шашку, як його вмовляти?

— На віщо шукаєш поради у блазня, коли ж на цей випадок існує рада філософа Пітагора? — сказав Лекерле.

— Яка?

— „Коли не маєш сказати чогось ліпшого за мовчання, то ліпше мовчи“.

Гості посміхнулись, а Зігварт голосно зареготав:

— Дивись: твій Лекерле й філософа пошиває в блазні!

Анклітцен теж відчув легкий шашків глум над собою, а тому призирливо відказав:

— Філософ чи блазень, — одна їм ціна...

— А, звісно, — перепинив його Лекерле, — обидва ж існують лише для розваги шляхетного панства.

Анклітцен усміхнувся й моргнув пажеві.

На Константиновім столі посеред його вчених приладів заблищали келехи й заграло вино. Зігварт простяг важкий срібний пугар Константинові:

— In vino veritas!

Рудий, веснянкуватий Зігварт радо вихвалявся своїм „гуманізмом“, хоча й вмів лише три, конечні для кожної „вихованої людини“ речі: по мистецьки їздити верхи, бездоганно розрізувати печеню й гарними великими літерами підписувати своє наймення. Латини ж знав, як влучно висловився колись Лекерле, рівно на „лепту вдовиці“, а може ще й мусів би здати решти.

— In vino veritas, юначе! — повторив Зігварт, все ще тримаючи в руці кухоль. — Безперечно, той, хто сказав це вперше, мав велику рацію й велику практику. Бо враз до таких мудрих річей не додумаєшся.

Константин не прийняв простягнутого вина й не відповів. Тоді Зігварт перехилив кувальню сам, пробурмотівши незв'язно про „пекельну Анклітценову гордість“.

І цей кінець сцени заспокоїв знову старого лицаря.

— Так! Лицар, справжній лицар мусить бути гордим, туди його головою! Бо ж я завжди говорю, що в світі існують: Пан Бог, Святіший Отець наш Папа і потім — стан лицарський. Потім — нічого. Далі — лицарів кінь, а потім — вже знов таки рішучо нічого, туди його головою!

Регіт і підхлібні оплески та вигуки вкрили розмову, раптом змінюючи настрої покою для праці в якусь корчму. Константинові стало гидко до нудоти, до фізичного болю. Тремтів. Ніздрі розширились, як у загнаного коня, а перед очима хитались червоні кола. До нього підступив сусід-Зігвартів син, трохи старший за Константина й щось йому розповідав. Але юнак не чув нічого. Лише з огидою дивився на батька, котрий, розвалившись в фотелю, в сотенний раз переказував пригоду про те, як пограбував переодягнених ченцями купців, що везли ніби то до Риму дорогоцінні золоті вироби. Дивився, як сміється його батько, гикаючи й трусячи переливчастими фалдами шовкового зодягу на випнутому череві.

— ...І я взяв під свою охорону ті дорогоцінні дари, пообіцявши, що збережу їх у себе, аж поки Святіший Отець не пришле по них до мене. Хочете подивитись у замковій каплиці, коли хто не бачив?

Товариші й союзники Анклітцетові від задоволення стукали келехами об стіл, сміялись і сипали дотепами.

— Ех! Весело жити на світі! — промовив знову господар. — А ти, сину, звернувся він ще до Константина, що відсунувся до вікна й мовчки слухав оповідання юнаків, — а ти от так марнуєш життя. Йди-но сюди, туди його головою! Скажи: що тобі дати, щоб ти розвеселився? Соколів нових? Коня? Та ж можеш користати зо всіх! Чи ти хочеш медіолянську зброю?

Серед гостей, дарма, що п'яних, перебігло шепотіння захоплення: медіолянська бо зброя оцінювалась дослівно на вагу золота. Але Константин не підводив очей і уперто мовчав.

Погляд Анклітцена сковзнув по усміхнених обличчях „забавних дівчат“. Лицар поманув одну, луснувши пальцями, як на пса.

— Ось що найліпше помагає обтрушувати з себе порох старих фоліантів. Й розумніші за тебе — й ті перед цим кодлом здавались. Для себе її беріг, ну, та вже... туди його... — й він штовхнув до Константина прекрасне дівчатко. Чи штовхан був засильний, чи дівча навмисне піддалось йому, але ж воно так і впало на юнака.

Це був кульмінаційний пункт Константинової терпеливості. Тут він забув на рецепту Лекерле й перестав „панувати над чужою“ і своєю волею.

— Геть звідси! — зойкнув він високим, майже жіночим

фальцетом і штовхнув дівчину, котра полетіла між гостей. — Геть звідси! — повторив напруженим до найвищої сили голосом в напрямі до батька. — Геть із сороміцькими вашими подарунками, і з кухенною латиною. Розбишаки ви з великих шляхів. Ганьба лицарського стану, вовки й вовчиці Геть в цій хвилі!

І, вхопивши велику реторту з отруйно-зеленою тектиною, Константин щосили жбурнув її в батька. Однак рух був занадто прудкий і непевний — реторта перелетіла над батьковою головою й розлетілась в дрібні скалочки на рамі матиного портрету. Бризки шкла й купервасу посипались на присутніх. Крики, жіноче вищання, брязкіт переверненого посуду злилися в шалений гармідер. Але ж загальна метушня й переляк надзвичайно збільшилися ще й тим, що портрет, в який влучила реторта, раптом зник: немов би провалився в підлогу чи неначе його здмухнув вітер. На місці Константинової матері тепер у повний зріст стояв чернець. Спокійний, з довгою, золотистою бородою, що, мов мед, спливала з гарного, трохи більш як годилося ченцеві, випещеного обличчя, на якому сяяли прозорі блакитні очі. Чернець спирався на згорнений сувій і ніби чекав, поки все заспокоїться. Образ був надзвичайно майстерний і для багатьох присутніх не було сумніву, що в амбразурі стіни стояв живий чоловік, котрий ось-ось має озватись. І тому на мить все в хаті завмерло в повній тиші, яку раптом прорвав гістеричний, божевільно-жахливий зойк Абеля:

— Диявол! Диявол! Тікайте!..

Жінки з верещанням кинулись в рости. Когось з старших гостей перевернули на калюжі вина й він стогнав, можливо, з вивихненою ногою. Всі душили один — одного біля дверей. Дехто хрестився, дехто голосно плакав. А вікном нісся в покій, мов півневий покрик, короткий, уривчастий зойк кретина.

Перший отямився старий Анклітцен. Труснувши головою, він відогнав від себе містичний сполох, що охопив також і його. Бо, крім несподіванки, враз згадав і родинну легенду, котра повідала, що хто з Анклітценового роду несподівано углядить цього „ченця-Вартівця“, той мусить померти в найближчому часі. Бож чернець вартує, щоб вчасно вписати належне наймення до свого сувою — *memento*.

В останнє це сталось перед смертю Константинової матері, й тоді ж лицар звелів викинути портрет із замку. Він не знав, що син випадково натрапив на нього в порожній вежі, де колись була стара катівня й хитро-вигаданим механізмом примусував той портрет в спільну з матиною подобизною раму. Часто, коли бував сам, юнак відтуляв портрет ченця й закохано дивився на його. Хоч як бував би тоді роздратований чи сумний, — враз в тих прозорих очах знаходив спокій і рівновагу.

Хто саме був цей „Вартівець“, коли і як потрапив у „замок на Шпичаку“ — Константин ні в кого не міг докладно розпитатися і тому постать ченця була для нього ще більше повною містичности.

Анклітцен струснувся ще раз й, вихопивши меч, обернувся до сина. Тепер його п'яну голову залило кровю роздратовання, опяняючи гнівом, більш, як вином. Константин не ворухнувся. Він не мав сумніву, що батько зараз убіє його тут же, на місці. Але одночасно його підносило почуття тріумфу. Дух вже ніби відділився від тіла, а тому не було й страху. Блакитна безодня в очах „Вартівця“ всмоктувала його в себе і він неначе плив у повітрі. На губах починав грати блаженний усміх.

Тимчасом Зігварт, що вже також отямився, цілою вагою свого тіла повис на руці Анклітцена. Але розлючений союзник шалено пручався, струшував його й рвався на сина.

Зненацька між батьком і сином виросла баревна постать шашка.

— Не ображай, лицарю, шляхетного меча, — спокійно, ніби лише продовжував перепинену розмову, проказав Лекерле. — На того, хто забуває про четверту заповідь, вистарчить і шашка, — й він, не моргаючи, вдвлявся в наліті кровю очі свого господаря.

Старий замахнувся на блазня й міцно штовхнув його. Лекерле хитнувся, але не впав. Очі блиснули, мов лезо дики на сонці, одначе вмить знову стали спокійні й притягуючі.

— Геть, псе! — хрипів Анклітцен на адресу Лекерле, що заступав йому Константина.

Дехто з гостей, отямившись, повертали до хати й з переляком дивилися на боротьбу, що мала скінчитися без сумніву трагічно. Але Зігварт все ще тримав за руку господаря, напружуючи всі сили й мало-що бачучи, бо рясний піт цілком заливав йому очі.

— Геть! — кричав разом шашкові й Зігвартові старий. — Геть!.. Вбю оте скажене щеня!

— Тому ж і тримаю тебе, що вбеш! — відповідав засапаний Зігварт переконано. — Ба, ні! — промовив Лекерле. — Не вбеш, бо не може ж він знищити власною рукою цілий рід. Константин — це ж останній Анклітцен!

Анклітцен опустил дололу меч й віддихнув, переставши пручатись. Червоність помалу збігала з його обличчя, а жили на шиї зменшувались.

— Та не дивись на мене так, чорте! — вже без крику промовив він до шашка. Маєш правду: я ще не зовсім збожеволів!

Сперся на Зігварта й тяжко віддихнув ще раз. Потер рукою чоло, потім стяг з своїх грудей важкий золотий ланцюг майстерної фльорентійської праці й кинув його на Лекерле.

— Такого пса варто припняти на золотий ретязь, — і з задоволенням і з досадою сказав до Зігварта.

Дехто з гостей дивився на Лекерле з явною заздрістю, а він підхопив ланцюг, але не промовив слова подяки. Обличчя його було бліде, погляд втуплений в підлогу.

— А ти, щеня скажене... Не вдарю тебе сьогодні, бо моя п'яна рука занадто важка. Потривай до завтра: поговоримо на самоті... Завтра... — і раптом урвав похитнувшись. Був би впав, як зрубаний дуб. Але його підхопили й винесли непритомного.

Знов запанувала тиша. Люди повільно виходили з Константинової лябораторії, без слів.

Константин поглянув з призирством на рейвах, на загіджені килими й відвернувся до вікна. Заскреготав зубами й напів-углос промовив:

— Нема чого говорити: або ти, або я!.. — й помацав держално сарацинської дики при боці.

— Гони диявола! — знов гукнув з-під вікна безпокійний Абель.

— Замовкни там, — роздражнено крикнув йому юнак і повернув очі на тасмний портрет. Освітлений знизу мигтячими свічками, з яких вже довго ніхто не познімав згарі, він згори був облитий м'яким зеленкуватим світлом місяця. Очі фосфоресцирували й зневажливо усміхались. Константин повернув фотель, що в ньому перед тим сидів батько, й уместився проти портрета. Спокій помалу входив у його душу...

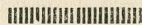
—о—

— Тихо! — прошепотів шашек капелянові, стоячи на дверях лябораторії. — Спить. Я дав йому сонних крапок.

Капелян мовчки накреслив на чолі Лекерле хрестик і на шпиньках відійшов. Коли ж його кроки вже почувлися аж в долині, шашек увійшов у покій.

Молодий пане, — потрусив за плече Константина — муsite приправитись на завтра.

— „Тут тобі не жити, не жити“! — долітало вікном сонне Абелеве бурмотіння...

Арманд Паляціо Вальдес*.

Грішниця-свята.

Рогелія увійшла до кімнати. Підмайстер робив виплату. Перед ним на незугарнім столі видніли стоси дурів і песетів¹⁾. Біля нього стояв молодий гірничий інженер, що прибув заледви перед кількома днями. Коли приликана підмайстром Рогелія зближилася до стола по відбір нужденного тижневого заробітку, інженер поглянув на неї з захопленням. Підмайстер спосгеріг це і відвернувся з усміхом до товариша:

— Ото п'ятнадцять літ, добре використаних; неправда ж дон Маріє?

— Як то, п'ятнадцять літ? — закликав молодець в найбільшій зачудованню. А звертаючись до Рогелії, запитав:

— Чи то правда, мала, що маєш п'ятнадцять літ?

*) Вальдес це еспанський письменник, що пише від II пол. XIX в. Ось тут подаємо виїмки з його повісті під тим самим наголовком, яка на днях появилася в польськїм перекладі: Armand Palacio Valdes: Grzesznica-święta, przeł. A. Szottowa, nakł. Księg. Sw. Wojciecha. Poznań 1934. Про напрям того письменника скажуть найкраще подані виїмки. *Ред.*

¹⁾ еспанські гроші.